

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка

Факультет психології та історії
Кафедра філософії та соціальної наук

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач кафедри

Харченко Ю.В.

«28» серпня 2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК 26 ОСНОВИ СУСПІЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЇ

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Галузь знань: А Освіта

Спеціальність: А4.07 Середня освіта (Географія)

Освітня програма Середня освіта (Географія) та краєзнавчо-туристична робота

Форма навчання денна та заочна

2025 – 2026 навчальний рік

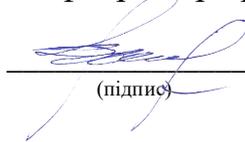
Робоча програма навчальної дисципліни **«ОСНОВИ СУСПІЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЇ»** розроблена на основі освітньо-професійної програми *«Середня освіта (Географія) та краєзнавчо-туристична робота»*, навчального плану підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) освітнього рівня за спеціальністю A4.07 Середня освіта (Географія)

Розробник: доцент, канд.геогр.наук, доцент кафедри філософії та соціальних наук Сільченко Ю.Ю.

Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні кафедри філософії та соціальних наук

Протокол №1 від «28» серпня 2025 року

Завідувач кафедри: проф. Харченко Юлія Володимирівна

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Робоча програма навчальної дисципліни **«ОСНОВИ СУСПІЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЇ»** для студентів спеціальності *A4.07 Середня освіта (Географія)* за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти. – ЦДУ імені В. Винниченка, 2025. – 19 с.

© Сільченко Ю.Ю., 2025 рік

© ЦДУ імені В. Винниченка,
2025 рік

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

1.1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3,5	Галузь знань <u>A1 Освіта</u>	Нормативна	
Індивідуальне навчально-дослідне завдання – не передбачається	Спеціальність: <u>A4.07 Середня освіта (Географія)</u>	Рік підготовки	
		1-й	
Семестр			
1-й			
Загальна кількість годин – 105	Освітня програма <u>Середня освіта (Географія) та красознавчо-туристична робота)</u>	Лекції	
		22 год.	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 5	Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	Практичні	
		14 год.	
		Консультації	
		год.	
		Самостійна робота	
		69 год.	
		Індивідуальні завдання:	
		год.	
		Вид контролю:	
		Екзамен	

1.2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою курсу «Основи суспільної географії» є отримання знань з теорії, історії та методики суспільної географії як фундаментальної науки, сприяти формуванню у майбутніх фахівців з географії основних понять, категорій, законів і закономірностей територіальної організації суспільства, просторової диференціації природного середовища, населення та його господарської діяльності, розкрити сутність географічних процесів та явищ.

Основними завданнями вивчення дисципліни є: вивчення основних суспільно-географічних категорій: територіальної організації суспільства,

територіального поділу праці, суспільно-географічного положення, структури господарського комплексу тощо; розгляд основних наукових концепцій, парадигм, законів та закономірностей просторової організації суспільства.

У результаті вивчення навчальної дисципліни у студента мають бути сформовані такі компетентності:

загальні	фахові
<p>ЗК4 – здатність вчитися й оволодівати сучасними знаннями, набувати соціальні навички (soft skills), спеціалізовані концептуальні знання в процесі навчання та/або професійної діяльності на рівні новітніх досягнень, які є основою для оригінального мислення та інноваційної діяльності, усвідомлення можливості навчання впродовж життя.</p> <p>ЗК9 – здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.</p> <p>ЗК10 – здатність спілкуватися та здобувати освіту державною мовою (як усно, так і письмово), використовувати знання іноземної мови в освітній діяльності, розвивати мовнокомунікативні навички учнів.</p>	<p>ФК1 – здатність демонструвати знання теоретико-методологічних основ та історії розвитку географічної науки, використовувати поняттєво-термінологічний апарат, концепції, парадигми, теорії географії для характеристики географічних явищ і процесів на різних просторових рівнях (глобальному, регіональному, в межах України, локальному).</p> <p>ФК3 – здатність орієнтуватися у світовому й національному географічному та освітньо-науковому інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, оперувати нею у професійній діяльності, ефективно та вільно передавати географічні ідеї, принципи та теорії письмовими, усними та візуальними засобами, в тому числі за допомогою інформаційних технологій; використовувати інновації у професійній діяльності, ефективно використовувати наявні та створювати (за потреби) нові електронні (цифрові) освітні ресурси.</p> <p>ФК10 – здатність до системного географічного мислення, критичного сприйняття інформації, розуміння та пояснення основних фізико-географічних та суспільно-географічних процесів, що відбуваються у географічному просторі на різних просторових та часових рівнях його організації, вміння встановлювати географічні закономірності та причинно-</p>

	<p>наслідкові зв'язки між компонентами природи та суспільства</p> <p>ФК13 – здатність пояснювати закономірності територіальної організації суспільного виробництва, населення, культури та релігій, просторових процесів та форм організації життя людей у світі, його регіонах та країнах, в Україні та її регіонах.</p>
--	--

1.3. Очікувані програмні результати навчання:

ПРН1 – знає та розуміє теоретико-методологічні основи та історію розвитку географічної науки, зокрема, понятійно-термінологічний апарат, концепції, парадигми, теорії географії, географічну номенклатуру;

ПРН2 – описує основні механізми функціонування природних комплексів, суть територіальної організації суспільства, окремих їх компонентів, класифікує зв'язки і залежності між компонентами, знає причини, перебіг і наслідки процесів, що відбуваються в них;

ПРН6 – знає та розуміє закономірності територіальної організації суспільного виробництва, населення, культури та релігій, просторових процесів та форм організації життя людей у світі, його регіонах та країнах, в Україні та її регіонах.

ПРН8 – застосовує базовий поняттєвий, термінологічний, концептуальний апарат географії, її теоретичні й емпіричні досягнення; орієнтується у світовому й національному географічному освітньо-науковому просторі; опрацьовує різні джерела географічної інформації; вільно передає географічні ідеї, принципи і теорії письмовими, усними та візуальними засобами, в тому числі за допомогою інформаційних технологій;

ПРН11 – встановлює закономірності територіальної організації суспільного виробництва та населення, просторових процесів та форм організації життя людей у світі, його регіонах та країнах, в Україні та її регіонах.

2. Програма навчальної дисципліни

Розділ 1. ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ТА КАТЕГОРІЇ СУСПІЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЇ

Тема 1. Суспільна географія як наука. Методологічні основи суспільної географії.

Система суспільно-географічних наук. Еволюція, об'єкт і предмет дослідження суспільної географії. Місце суспільної географії в системі географічних наук. Функції суспільної географії. Зв'язки суспільної географії з іншими науками. Нові напрямки розвитку СГ. Найновіші напрямки розвитку суспільної географії. Оцінка суспільно-географічних поглядів представників

американо-англійської, французької та інших наукових шкіл. Сучасні тенденції розвитку суспільної географії. Підходи (принципи) в СГ. Методи дослідження: географічні, економічні, соціологічні.

Тема 2. Історія розвитку суспільної географії. Диференціація та інтеграція в географії. Основні етапи розвитку соціально-економічної географії. Етапи та напрямки розвитку української економічної географії. Географія Страбона. Внесок арабських географів у розвиток науки. Початок диференціації географії в період великих географічних відкриттів. Напрями розвитку географічної науки: природничо-географічний, соціально-економічний, конструктивний.

Тема 3. Основні поняття та категорії суспільної географії. Структура теоретичного знання: терміни, категорії, концепції, парадигми, гіпотези, закони і закономірності. Терміни і поняття науки. Концепції суспільно-географічного комплексу, ТВК, кластеру. Суспільно-географічне положення. Концепція суспільно-географічного районування, його наукове і практичне значення. Суспільно-географічні відношення і зв'язки. Виробничі, соціальні і природні зв'язки. Інтегральні, складні й прості (окремі) процеси. Суспільно-географічні процеси і явища. Концепція сталого розвитку. Місцеположення. Географічний простір. Розміщення об'єктів на земній поверхні. Географічне положення. Суспільно-географічне положення. Економіко-географічне положення.

Тема 4. Територіальний поділ праці. Суть географічного (територіального) поділу праці. ГПП - одна з форм суспільного поділу праці. Фактори, що визначають суспільний та географічний поділ праці. Види і масштаби географічного поділу праці. Міжнародний географічний поділ праці. Економічні вигоди від територіального поділу праці. Теорія абсолютних і відносних переваг. Теорема Хекшера-Оліна (теорія співвідношення факторів виробництва). Чинники, що визначають просторові масштаби поділу праці.

Тема 5. Територіальна організація суспільства. ТОС як одне з основних теоретичних понять соціально-економічної географії. Класифікація територіальної структури ТСС за особливостями конфігурації опорного каркасу. Елементи територіальної структури. Типологія територіальних структур. Поняття території. Державна територія. Національна територія. Суспільні властивості території. Відношення території. Територіальна організація суспільства. Природні, соціальні, економічні і політичні елементи територіальної організації суспільства. Безпосередні і опосередковані зв'язки територіальної організації суспільства.

Розділ 2. ОСНОВИ ГЕОГРАФІЇ ГОСПОДАРСТВА

Тема 6. Структура господарства. Фактори суспільного розвитку. Географічний детермінізм. Посібілізм. Осьовий час. Релігійний провіденціалізм. Раціоналістичний детермінізм. Еволюція світового господарства. Поняття господарства/національної економіки. Типи економічних систем. Складники економічного потенціалу країни. Найважливіші показники економіки країни. Структура національного

господарства: секторний, територіальний/просторовий аспекти. Основні риси сучасної структури господарства.

Тема 7. Сучасні особливості ТО промисловості.

Поняття природного середовища, природи і суспільства. Соціальні функції природного середовища. Природокористування: зміст поняття. Природні умови. Оцінка природних умов життя населення. Природні ресурси. Класифікація природних ресурсів. Принципи економічної оцінки природних ресурсів.

Загальна характеристика промисловості. Структура промисловості. Особливості сучасного розвитку промисловості. Форми суспільної організації промислового виробництва. Фактори розміщення промислового виробництва. Особливості розміщення металургії та машинобудування, хімічної та лісової промисловості, легкої та харчової.

Тема 8. Основи географії сільського господарства. Сільське господарство та його роль в економіці. Особливості сільськогосподарського виробництва. Структура сільського господарства. Чинники спеціалізації сільськогосподарського виробництва. Галузеві і регіональні особливості сільського господарства. Екологічні проблеми сільського господарства.

Тема 9. Сучасні особливості ТО транспорту. Роль транспорту в економіці. Класифікація видів транспорту. Основні елементи транспортної системи. Структура транспортного комплексу. Основні риси географії транспорту.

Тема 10. Особливості сучасного розвитку інфраструктури. Роль інфраструктури в господарстві. Галузевий склад інфраструктури: виробнича, соціальна, інституціональна, екологічна, інформаційна, науково-технічна.

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви розділів і тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	усь ого	у тому числі			ус бо го	у тому числі				
		л	п	СР С		л	п	лаб	інд	СР С
1	2	3	4	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1/Модуль 1. Основні поняття та категорії суспільної географії										
Тема 1. СГ як наука. Методологічні основи СГ.	8	2		6						
Тема 2. Історія розвитку СГ	9	2		7						
Тема 3. Основні поняття та категорії суспільної географії	11	2	2	7						
Тема 4. Територіальний поділ праці	9	2		7						
Тема 5. Територіальна організація суспільства	11	2	2	7						
Разом за Розділом 1	48	10	4	34						
Розділ 2/Модуль 2. Основи географії господарства										
Тема 6. Структура господарства	11	2	2	7						
Тема 7. Сучасні особливості ТО промисловості	13	4	2	7						
Тема 8. Основи географії сільського господарства	11	2	2	7						
Тема 9. Сучасні особливості ТО транспорту.	11	2	2	7						
Тема 10. Особливості суч. розвитку інфраструктури	11	2	2	7						
Разом за Розділом 2	57	12	10	35						
Усього годин	105	22	14	69						

4. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Теми лекційних занять

4.1.1 денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. СГ як наука. Методологічні основи СГ.	2
2	Тема 2. Історія розвитку СГ	2
3	Тема 3. Основні поняття та категорії суспільної географії	2

4	Тема 4. Територіальний поділ праці	2
5	Тема 5. Територіальна організація суспільства	2
6	Тема 6. Структура господарства	2
7	Тема 7. Сучасні особливості ТО промисловості	4
8	Тема 8. Основи географії сільського господарства	2
9	Тема 9. Сучасні особливості ТО транспорту.	2
10	Тема 10. Особливості суч. розвитку інфраструктури	2
	Разом	22

4.2. Теми практичних занять

4.2.1 денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Суспільна географія в системі географічних наук	1
2	Тема 2. Історія розвитку СГ	1
3	Тема 3. Основні поняття та категорії суспільної географії	2
4	Тема 4. Територіальний поділ праці	2
5	Тема 5. Територіальна організація суспільства	2
6	Тема 6. Структура господарства	2
7	Тема 7. Сучасні особливості ТО промисловості	2
8	Тема 8. Основи географії сільського господарства	2
	Разом	14

4.4. Завдання для самостійної роботи

4.4.1 денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Суспільна географія як наука. Методологічні основи суспільної географії. <i>Причини, що зумовили виділення суспільної географії в окрему галузь знань. Історіографія питання про предмет економічної географії, її трансформація в економічну і соціальну і, нарешті, в суспільну. Наукове значення таких підходів, як системно-структурний, функціональний, інформаційний, моделювання, соціальний, екологічний.</i>	6
2	Тема 2. Історія розвитку суспільної географії. <i>Напрями розвитку географічної науки: природничо-географічний, соціально-економічний, конструктивний. Стан суспільної географії в окремих країнах Азії, Латинської Америки і Африки. . Оцінка суспільно-географічних поглядів представників американо-англійської, французької та інших наукових шкіл.</i>	7

3	Тема 3. Основні поняття та категорії суспільної географії. <i>Суспільно-географічні закони і закономірності. Основи суспільно-географічного районування. Сучасна сітка СГР. Наукове і практичне значення СГР.</i>	7
4	Тема 4. Географічний поділ праці. <i>Види і масштаби географічного поділу праці. Зв'язок між географічним і суспільним поділом праці на різних масштабних рівнях.</i>	7
5	Тема 5. Територіальна організація суспільства. <i>Закономірності розміщення ПС. Принципи та фактори розміщення ПС. Форми ТОПС: спеціалізація, кооперування, концентрація, комбінування.</i>	7
6	Тема 6. Структура господарства <i>Форми суспільної організації виробництва. Фактори розміщення в-ва.</i>	7
7	Тема 7. Сучасні особливості ТО промисловості <i>Особливості розміщення металургії та машинобудування, хімічної та лісової промисловості, легкої та харчової.</i>	7
8	Тема 8. Основи географії сільського господарства <i>Галузеві і регіональні особливості сільського господарства. Екологічні проблеми сільського господарства.</i>	7
9	Тема 9. Сучасні особливості ТО транспорту <i>Роль транспорту в економіці. Класифікація видів транспорту. Основні елементи транспортної системи.</i>	7
10	Тема 10. Особливості сучасного розвитку інфраструктури <i>Роль інфраструктури в господарстві.</i>	7
	Разом	69

4.5. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Не передбачено

4.6. Методи навчання

Під час вивчення дисципліни ОСГ передбачено комплексне використання різноманітних методів організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності студентів та методів стимулювання і мотивації їх навчання, що сприяє розвитку творчих засад особистості майбутнього фахівця, з урахуванням індивідуальних особливостей учасників освітнього процесу.

З метою формування професійних компетентностей широко впроваджуються інноваційні методи навчання. Це – комп'ютерна підтримка освітнього процесу, впровадження інтерактивних методів навчання (робота в малих групах, мозковий штурм, ситуативне моделювання, опрацювання дискусійних питань, проєктний метод тощо).

За джерелами знань на заняттях використовуються словесні (розповідь, бесіда, лекція) та практичні методи.

За рівнем самостійної розумової діяльності використовуються проблемно-інформаційний, проектно-пошуковий, дослідницький методи.

Із метою забезпечення максимального засвоєння студентами матеріалу курсу використовуються наступні методи навчання:

1) Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:

- словесні (лекція-монолог, лекція-діалог, проблемна-лекція);
- наочні (презентація, демонстрування);
- практичні методи (вправи; практичні завдання).

2) Методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

- метод проблемного викладу матеріалу;
- моделювання життєвих ситуацій;
- мозковий штурм;
- метод опори на життєвий досвід;
- навчальної дискусії.

3) Методи контролю й самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності:

- усного контролю;
- письмового контролю;
- самоконтролю та взаємоконтролю;
- рецензування відповідей.

4.7. Засоби діагностики результатів навчання здобувачів освіти.

Порядок та критерії виставлення балів

Контрольні заходи здійснюються з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, системності, всебічності.

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання можуть бути:

- екзамен;
- стандартизовані тести;
- наскрізні проекти;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

Використовуються такі методи контролю (усний, письмовий), які мають сприяти підвищенню мотивації студентів до навчально-пізнавальної діяльності.

Поточний контроль. *Завданням поточного контролю* є перевірка розуміння та засвоєння певної частини учбового матеріалу, рівня сформованості навичок, умінь самостійно опрацьовувати навчальний матеріал, здатності осмислити зміст теми.

Об'єктами поточного контролю знань студента є систематичність та активність роботи на заняттях; виконання завдань для самостійної роботи. Оцінюванню можуть підлягати: рівень знань, продемонстрований у відповідях і виступах на практичних/семінарських заняттях; активність при обговоренні

питань практичного/семінарського/лабораторного заняття; результати тестування тощо.

У разі невиконання завдань поточного контролю студент має право скласти їх індивідуально до останнього практичного заняття за дозволом завідувача кафедри. Порядок такого контролю регламентований викладачем.

Підсумковий контроль. *Завданням підсумкового контролю* є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

Критерії оцінювання:

При **поточному** контролі *оцінці підлягають*: рівень знань, продемонстрований у відповідях і виступах; активність при обговоренні питань; результати виконання і захисту практичних робіт, експрес контролю у формі тестів тощо.

Критеріями оцінки є: повнота розкриття питання; логіка викладання, цілісність, системність відповіді, культура мови; самостійність суджень студента і творчість мислення, його теоретичний рівень; використання основної та додаткової літератури; аналітичні узагальнення, уміння робити порівняльний аналіз; виконання письмових завдань: логічність, уміння формулювати висновки; акуратність оформлення письмової роботи.

Максимальний бал за виступ з питань певної теми курсу на практичному занятті (або письмова робота) – **4 бали**.

Критерії оцінювання усної відповіді:

3,5 – 4 б студент повністю засвоїв теоретичний матеріал, логічно викладає його, пов'язуючи з вивченим раніше, бачить міжпредметні зв'язки, наводить аргументи, робить посилання на потрібну літературу. Обов'язковим є ознайомлення з додатковою літературою, її опрацювання і використання під час розкриття питання. Студент робить висновки, висловлює гіпотези, дискутує.

2,5 - 3 б студент засвоїв теоретичний матеріал, вільно викладає його, наводить приклади, однак є незначні проблеми з усвідомленням системних зв'язків, коментарем теоретичного матеріалу. Не завжди дотримується логіки викладу, припускається незначних помилок чи неточностей.

1,5 - 2 б студент засвоїв матеріал на рівні переказування, відтворює вивчене не завжди логічно, припускається помилок.

0,5 - 1 б студент невпевнено переказує матеріал, не завжди вправно ілюструючи його. Під час відповіді потребує допомоги, допускається помилок.

Критерії оцінювання виконання практичних завдань:

3 бали При виконанні практичних завдань студент продемонстрував високий рівень оволодіння уміннями аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати. До кожного завдання наявні висновки та узагальнення. Студент застосував творчий підхід до виконання завдань. Картографічні матеріали оформлені правильно, виконані якісно та охайно. У практичній роботі відсутні орфографічні, граматичні, стилістичні чи мовленнєві помилки.

2 бали При виконанні практичних завдань студент продемонстрував уміння аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати. Наявні висновки до кожного завдання, але у деяких висновках недостатня доказова база. Картографічні матеріали оформлені правильно, виконані якісно та охайно. У практичній роботі присутні окремі стилістичні помилки.

1 бал – у практичному завданні відсутні висновки до окремих завдань або більшість висновків помилкові. Картографічні матеріали оформлені з помилками, виконані не якісно та неохайно. У роботі наявні грубі фактичні, теоретичні та стилістичні помилки.

Критерії оцінювання самостійної роботи студента Максимальна кількість балів за всі завдання для самостійної роботи – **20 балів**.

20 б. ставиться у випадку, коли студент повністю і якісно виконав всі завдання для самостійної роботи. Демонструє досконале знання та розуміння теоретичного матеріалу тем, що виноситься на самостійне опрацювання. Вільно оперує різноманітними класифікаціями, підходами тощо. Наявні посилання на декілька джерел інформації. Відповідь на поставлені запитання повна, насичена глибокими та розгорнутими судженнями, прикладами, висновками. Виклад матеріалу має логічний, доказовий і послідовний характер. Студент володіє вміннями аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати. Аналізує різні підходи до трактування тієї чи іншої проблеми. Вільно висловлює свою позицію з проблемних питань та аргументує її. Демонструє творчий підхід до виконання завдань. Володіє вміннями застосовувати теоретичні знання на практиці не тільки в знайомих, але й в нових ситуаціях. Володіє високою грамотністю викладу матеріалу, культурою мовлення. У відповіді відсутні орфографічні, граматичні, стилістичні чи мовленнєві помилки.

15 б. ставиться, коли студент виконав всі завдання для самостійної роботи, при цьому 2/3 завдань виконано якісно. Відповідь майже повна, має усвідомлений та достатньо розгорнутий характер. Виклад матеріалу структурований, логічний, але дещо порушена послідовність викладу. Студент володіє вміннями аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати. Але у відповіді недостатня доказова база, мало прикладів, нечітко прослідковується зв'язок теорії з практикою. При відповіді на проблемні питання студент висловлює свою позицію, але недостатньо її аргументує. Вільно оперує знаннями, застосовує їх в знайомій та новій ситуації. Присутні окремі стилістичні помилки.

10 б. ставиться, коли студент якісно виконав ½ завдань. Демонструє вкрай поверхові знання з тем, винесених на самостійне опрацювання і неспроможний відтворити інформацію в повному обсязі. Оперує лише окремими фразами. Студент відтворює лише окремі фрагменти матеріалу, називає розрізнені факти. Відповідь занадто лаконічна та має вигляд окремих висловлювань, не пов'язаних між собою. Студент не володіє вміннями застосовувати теоретичні знання на практиці, не наводить приклади тощо. У відповіді наявні грубі фактичні, теоретичні та стилістичні помилки.

5 б. ставиться, коли студент виконав лише 1/3 завдань та демонструє має вкрай поверхові знання з тем, винесених на самостійне опрацювання і

неспроможний відтворити інформацію в повному обсязі. Оперує лише окремими фразами. Студент відтворює лише окремі фрагменти матеріалу, називає розрізнені факти. Відповідь занадто лаконічна та має вигляд окремих висловлювань, не пов'язаних між собою. Студент не володіє вміннями застосовувати теоретичні знання на практиці, не наводить приклади тощо. У відповіді наявні грубі фактичні, теоретичні та стилістичні помилки.

2 б. ставиться, коли студент виконав лише 1/4 завдань та демонструє має вкрай поверхові знання з тем, винесених на самостійне опрацювання і неспроможний відтворити інформацію в повному обсязі. Оперує лише окремими фразами. Відповідь занадто лаконічна та має вигляд окремих висловлювань, не пов'язаних між собою. Студент не наводить приклади тощо. У відповіді наявні грубі фактичні, теоретичні та стилістичні помилки. Крім того студенти мають змогу отримати

1 б. за доповнення.

Критерії оцінювання виконання завдань підсумкової контрольної роботи

4 бали ставиться у випадку, коли студент у відповіді на питання продемонстрував досконале знання та розуміння понятійно-термінологічного апарату ЕСГУ та теоретичного матеріалу з тієї чи іншої теми; вільне оперування різноманітними класифікаціями, підходами тощо. Відповідь на 14 поставлене запитання повна, насичена глибокими та розгорнутими судженнями, прикладами, висновками. Виклад матеріалу має логічний, доказовий і послідовний характер. Студент володіє вміннями аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати. Вільно висловлює свою позицію з проблемних питань та аргументує її. Демонструє творчий підхід до виконання завдань, глибоке розуміння причинно наслідкових зв'язків та суспільно-географічних закономірностей. Володіє вміннями застосовувати теоретичні знання на практиці не тільки в знайомих, але й в нових ситуаціях. Володіє високою грамотністю викладу матеріалу. У відповіді відсутні орфографічні, граматичні чи стилістичні помилки.

3 бали ставиться, коли відповідь на питання правильна і майже повна, судження студента з питання мають усвідомлений та достатньо розгорнутий характер. У відповіді висвітлюється зміст окремих класифікацій, підходів тощо. Виклад матеріалу структурований, логічний, але дещо порушена послідовність викладу. Студент володіє вміннями аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати. Студент висвітлює причинно наслідкові зв'язки та суспільно-географічні закономірності, але у відповіді недостатня доказова база, мало прикладів, нечітко прослідковується зв'язок теорії з практикою. При відповіді на проблемні питання студент висловлює свою позицію, але недостатньо її аргументує. Матеріал викладено правильною мовою, без орфографічних та граматичних помилок, але присутні окремі стилістичні помилки.

2 бали ставиться, коли відповідь на запитання неповна, частково помилкова та фрагментарна. Студент не має системних знань з даного питання, не повною мірою володіє понятійно-термінологічним апаратом ЕСГУ. Студент висвітлює лише один підхід до тієї чи іншої проблематики, висвітлює окрему

класифікацію тощо. Виклад матеріалу не структурований, часто порушується послідовність та логіка викладу. Студент лише називає приклади причинно-наслідкових зв'язків та суспільно географічних закономірностей, але не розкриває їх суть. У відповіді відсутні посилання на фундаментальні дослідження з певної проблеми. Відповідь позбавлена творчого підходу і має формальний характер. Студент використовує знання в знайомій ситуації, але не може застосувати їх в новій ситуації. У відповіді наявні окремі граматичні, фактичні чи стилістичні помилки.

1 бал ставиться, коли у відповіді на питання студент демонструє вкрай поверхові знання з теми. Відповідь неповна та частково помилкова. Студент оперує лише окремими фразами. Понятійно-термінологічний апарат ЕСГУ несформований. Студент відтворює лише окремі фрагменти матеріалу, називає розрізнені факти, часто помилкові. Відповідь занадто лаконічна та має вигляд окремих висловлювань, не пов'язаних між собою. Відсутні згадування про причинно-наслідкові зв'язки та суспільно географічні закономірності. Студент не володіє вміннями застосовувати теоретичні знання на практиці, не наводить приклади тощо. У відповіді наявні грубі фактичні, теоретичні, стилістичні або граматичні помилки.

За рішенням кафедри студентам, які брали участь у науково дослідній роботі – роботі конференцій, студентських наукових гуртків та проблемних груп, підготовці публікацій, а також були учасниками олімпіад, конкурсів, тощо можуть присуджуватися додаткові бали.

Студент **не допускається** до складання іспиту, якщо кількість балів, одержаних за змістові модулі (поточний контроль) впродовж семестру разом з максимально можливою кількістю балів, набраних на іспиті (заліку), в сумі не перевищуватиме **59** балів, а також якщо студент немає жодної оцінки з поточного контролю.

У разі, якщо здобувач подав декларацію про визнання результатів неформального та /або інформального навчання стосовно певного освітнього компонента ОП, оцінювання відбувається відповідно до Порядку визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти, в Центральноукраїнському державному університеті імені Володимира Винниченка (затвердженого вченою радою університету, протокол № 9 від 26 грудня 2022 р.).

Результати навчання та компетентності, що можуть бути визнані в межах цього освітнього компонента, можна досягати та здобувати в системі неформальної освіти під час участі в тренінгах, майстер-класах, семінарах, вебінарах, дистанційних курсах, стажуваннях тощо, що підтверджено відповідним документом (дипломом, сертифікатом, свідоцтвом под.). – пункти 1.5, 1.6, 1.9, 1.10 названого Порядку.

Отримання здобувачем диплома, сертифіката, свідоцтва як результати неформального та /або інформального навчання розглядається відповідно до Положенні університету. Рішення про оцінювання приймається на основі зазначених кредитів, годин, тематики навчання.

Можуть бути перераховані практичні роботи або контрольні роботи,

повністю або частково (від 5 до 60 балів відповідно).

**4.8. Перелік програмових питань для самоконтролю:
ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ З КУРСУ «ОСГ»**

1. Система суспільно-географічних наук.
2. Об'єкт і предмет дослідження суспільної географії.
3. Місце суспільної географії в системі географічних наук.
4. Функції суспільної географії.
5. Зв'язки суспільної географії з іншими науками.
6. Сучасні тенденції розвитку суспільної географії.
7. Підходи (принципи) в СГ.
8. Системний підхід.
9. Методи дослідження: географічні, економічні, соціологічні.
10. Диференціація та інтеграція в географії.
11. Класичний етап формування соціально-економічної географії.
12. Новий та новітній етапи формування соціально-економічної географії.
13. Становлення економічної та суспільної географії в Україні.
14. Фундатори та представники сучасної суспільної географії.
15. Сучасні напрямки розвитку суспільної географії.
16. Концепція суспільно-географічного комплексу.
17. Суспільно-географічне положення.
18. Суспільно-географічні закони і закономірності.
19. ТПП як одна з форм суспільного поділу праці.
20. Історична еволюція поділу праці.
21. Фактори та умови розвитку географічного поділу праці.
22. Види і масштаби географічного поділу праці.
23. Міжнародний географічний поділ праці.
24. ТОС як базове поняття суспільної географії.
25. Складові та рівні ТОС.
26. Стадійний розвиток ТОС.
27. Концепція територіальних структур.
28. Розвиток вчення про економічні райони.
29. Концепція ТВК, СГК, кластеру.
30. Концепція суспільно-географічного районування.
31. Концепція суспільно-географічне положення.
32. Наукове і практичне значення суспільно-географічного районування.
33. Суть, види і завдання регіональної політики.
34. Складники економічного потенціалу.
35. Найважливіші показники економіки країни.
36. Секторний аспект структури національного господарства.
37. Територіальний аспект структури національного господарства.
38. Форми суспільної організації виробництва.
39. Фактори розміщення виробництва.

40. Структура промисловості.
41. Структура та фактори розміщення паливної промисловості та електроенергетики.
42. Чинники розміщення та структура металургії та машинобудування.
43. Чинники розміщення та структура хімічної та лісової промисловості.
44. Чинники розміщення та структура легкої та харчової промисловості.
45. Роль сільського господарства в економіці.
46. Історія виникнення та становлення аграрної діяльності.
47. Галузеві і регіональні особливості сільського господарства.
48. Передумови та фактори розвитку сільського господарства.
49. Структура сільського господарства.
50. Роль транспорту в житті суспільства.
51. Географія основних видів транспорту.
52. Роль інфраструктури у житті суспільства.
53. Галузевий склад інфраструктури: виробнича, соціальна, науково-технічна.
54. Вплив географічного середовища на розвиток суспільства.
55. Природні умови та природні ресурси.
56. Основи економіки природокористування.
57. Природні ресурси у житті людини. Екологічна безпека.
58. Класифікація природних ресурсів.
59. Структура теоретичного знання: терміни, категорії, концепції, парадигми, гіпотези, закони і закономірності.
60. Значення уніфікованого понятійно-термінологічного апарату (ПТА) для розвитку теорії науки, для формування наукових шкіл.

4.9. Схема нарахування балів, які отримують студенти

Приклад для екзамену

Поточний контроль, самостійна робота											Кр	Самостійна робота	Екзамен	Сума
Практичні роботи														
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10				100	
4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	10	10	40		

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену	ЄКТС
90-100	відмінно	A
82-89	добре	B
74-81	добре	C
64-73	задовільно	D

60-63	задовільно	Е
35-59	незадовільно	Ф
1-34	незадовільно	FX

5. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

5.1. Рекомендована література

Основна

1. Методологічні засади географії: підручник / О.Г. Топчієв, Д.С. Мальчикова, І.О. Пилипенко, В.В. Яворська. – Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2020. – 366 с.

2. Пістун М.Д. Сучасні проблеми регіонального розвитку: навчальний посібник / М.Д. Пістун, А.Л. Мельничук. – К.: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2009. – 200 с.

3. Соціальна географія: підручник / за ред. Л. Немець та К. Мезенцева. – Київ: Фенікс, 2019. – 304 с.

4. Топчієв О.Г. Методологічні основи географії: Ландшафтна оболонка Землі. Довкілля: навч.посібник. / О.Г. Топчієв, Д.С. Мальчикова, І.О. Пилипенко, В.В. Яворська. – Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2018. – 348 с.

5. Топчієв О.Г. Основи суспільної географії. Одеса, 2009.

6. Шевчук С.М. Суспільна географія в Україні (теорія та практика досліджень): монографія / С.М. Шевчук; ПНПУ імені В.Г. Короленка. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2017. – 481 с.

7. Кривульченко Анатолій, Семенюк Лариса. Становлення підготовки географів та розвиток географічної науки в ЦДПУ імені Володимира Винниченка. // Вища школа. - №6 (202). – 2021. – С.69 – 83.

8. Шаблій, О.І. Суспільна географія. У двох книгах. Книга перша. Проблеми теорії, історії та методики дослідження / О.І. Шаблій, - Л.: Вид.центр ЛНУ ім. І.Франка, 2015. – 814 с.

9. Шаблій О.І. Суспільна географія у двох кн. Книга друга. Проблеми українознавства, регіоналістики і краєзнавства: [Вибрані твори] / Олег Шаблій. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2015. – 706 с.

10. Влах М., Котик Л. Теорія і методологія географічної науки : навч. посібник для самостійної роботи студентів. Львів : ЛНУ імені І.Франка, 2019. 122 с.

https://geography.lnu.edu.ua/wpcontent/uploads/2015/03/Teoriia_metodol_heohr_nauky_CHast_1_2019.pdf?fbclid=IwAR2Rntde3VmYooFWVV5tG5NhhIpRvhLNV7vuaFvqI5kEHJcg9LHOe6MPCYqg

11. Human Geography. Christine Rosenfeld. Nathan Burtch (2023). – Режим доступу: <https://open.umn.edu/opentextbooks/textbooks/1389>

12. Шаблій О.І., Вісьтак О.І. Основи суспільної географії: навчально-методичний посібник для студентів напряму підготовки 6.040104 – географія (програма, самостійна і практичні роботи, індивідуальне науково-дослідне завдання). – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2012. – 31с.

Допоміжна

1. Соціальна географія: словник-довідник / М. І. Білецький, І. В. Ванда, Л. І. Котик. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2014. – 164 с.
2. Немець Л.М. Суспільна географія в Харківському регіоні: історія, напрямки та перспективи розвитку / Л.М.Немець, Ю.І.Кандиба, К.А.Немець. – Х. : ХНУ, 2009. – 259 с.
3. Жупанський Я.І. Словник термінів і понять з географії. Чернівці, 2006.
4. Fellmann J. D., Bjelland M. D., Getis A., Gettis J. Human Geography : Landscapes of Human Activities. McGraw Hill Publishers, 2010. 512 p.
5. Martin J. G. American Geographers and Geography : Toward Geographic Science. Oxford : Oxford University Press, 2015. 1240 p.

15. Інформаційні ресурси

1. Словник суспільної географії. – Режим доступу: <https://geohub.org.ua/geography>
2. Human geography. - <https://geographical.co.uk/study-geography/course-guides/human-geography>